

הבריטי, בתוך קאהיר (1944).

שני הצעירים שירו והרגו את הלורד, הור עמדו למשפט מצרי. הם שלטו באולם בית המשפט ועוררו הרעעץ בלב הנוער המצרי, בנאומיהם על שחרור המזרח התיכון וגירוש השליטים הזרים. כאשר נתלו, כבר היו גיבורים שמיים, נוסף על היותם גיבורים עריים.

החוליה החסרה סופקה בשנת 1946 על ידי קבוצה אחת, "ארץ ישראל הצעירה" (שכונתה, בהתאם לשם בטאונה, "קבוצת במאבק"). היא יצרה בפעם הראשונה את סיסמת "האיחוד השמי", בטענה כי האומה הערבית החדשה והאומות הערביות הן חלק מאותה תנועת שחרור שמי. ימים מעטים לפני פרוץ מלחמת ש"ה, היא פירסמה חוברת קטנה בשם מלחמה ושלום ומרחבה השמי, שכבר כללה את היסודות העיקריים של האידיאולוגיה החדשה. אחרי המלחמה החלו רעיונות אלה להישמע מעל עמודי העולם הזה, שבועות אחדים בעל תפוצה המונית, שעורר הרבה בחלק גדול מן הדור הצעיר. כמה פעמים הופצו משרדיו עלידי מתנקשים מסתוריים.

★ ★ ★

אלה כל אלה היו תופעות בודדות, שחטרו את הגבורות הרעיוניות והבסיס הפוליטי הדרוש כדי לקרוא תגר על המשטר הציוני, שחלש לחלוטין על המדינה הישראלית. הצעירים דברו בכוח על "ציונות", שפירושה בסלאנג שלהם, דיבורים שלאלי עניין. אולם הם הנהגו עדיין עלידי מנהיגים ציוניים, שפעלו על פי רעיונות ציוניים.

ישראל הפכה יותר ויותר מבודדת, אולם גובר והולך היה הלאומיות הערבית המנצחת, תלויה יותר ויותר באימפריאליזם הזר. מצב זה הגיע לשיאו עם ההתקפה הנואשת והסרת התכלית של השותפות הישראלית-צרפתית-בריטית על סואץ.

אולם דחאקה האלה של פעולה זו הפעיל את כוחות הפעולה הנגדית בישראל. בשעה שהחללים הישראלים עדיין נזקו לנצחונות שהזרימו ובלתימועילים במדבר סיני, נפגשו בתל אביב אנשים שהרגישו כי הגיעה ה שעה לפתוח בפעולה פוליטית כדי להוציא את הגנה המדינה מידי המשטר הציוני, שהפך, לדעתם, סכנה לעתיד המדינה.

בפעם הראשונה התחברו כל הנחלים של מחשבת עברית צעירה לגנה אחד — אמנם קטן עדיין, אך בעל אפיק ברור. התוצאה, אחרי שנתיים של עבודה מאומצת, היתה המינר העברי, מיסמך בעל 82 עקרונות לפעולה שמיית.

מאז הקונגרס הציוני הראשון בבבל, לפני 60 שנה, לא פורסם דבר כה חדש, נועז ומהפכני בשפה העברית. היתה זאת סתירה מוחלטת לגבי המחשבה הציונית של ימינו. גם איאפשר היה להכחיש כי היתה זאת התוכנית הפוליטית והרעיונית הבלתי-תלויה הראשונה שנולדה בדור הצעיר.

(כאן באה במאמר המקורי תמצית קצרה של רעיונות המינר העברי על קיום האומה העברית החדשה. יצירתה ליהודי העולם, ש"ה פוזר העליה ההמונית, השתלבות במרחב השמי, איחוד ארץ-ישראל, שיתוף המיעוט הערבי במדינה, ציור קונפדרציה שמיית, הצטרפות למחנה האפרו-אסייתי, הפרדת הדת מן המדינה, חינוך שמי וחיטול התנות הכלכלית הספילית).

★ ★ ★

פני התנועה החדשה, שהתבססה על המינר ושקראה לעצמה הפעולה השמיית, נתקבלו באהדה ובשנאה. דויד בן גוריון תקף אותה כמה פעמים בנאומיו. חבר המרכז שלה נפגש בחוף-לארץ עם מנהיגים ערביים חשובים ונתקבל ביחס אוהד עלידי אישים עיראקיים, מצריים ואגלייריים. הובטח לו כי המינר יתקבל עלידי האור מיות הערבית כבסיס לשיתוף-פעולה בעתיד. כמו כל התנועות המהפכניות שלחמו ב רעיונות המושריש, בשקרים המוסכמים ובאניגמטיס המבוססים של משטר ישן, סתירה תנועה חדשה זו במשכולים בלתי-ספירים בדרכה. הצלחתה לא תהיה קלה או מהירה. אולם עצם לידתה הוא סימפטום למחשבה העמוקה והחוססת במעמקי לבו של ישראל. החבורה מעיני המוסתכל השטחי — מהפכה שחוצה את עשייתו להכרע את גורל המרחב, ולהשפיע על העולם כולו.

העם

המדרום השבור

בארץ רגילה, הבחירות הן מדרום לדעת הקהל. הציבור בוחר בעיקר בין שתי אפ-שרויות: לקיים את הממשלה הנוכחית, או לזרוק אותה החוצה. הסיסמה האמריקאית המפורסמת — "סלקו את המנחלים" — אינה סיכמה ריקה, אלא אפשרות מעשית. בארץ, אפשרות מעשית כזאת אינה קיימת. שתי הסיבות העיקריות:

● למעלה ממחצית הבוחרים הם עולים חדשים, מהם רבים מארצות נחשלות, ואחוז ניכר של אנאלפבתיים. לעולים אלה לא יכול להיות מושג אמיתי על מה נטוש הויכוח. הם קרוב טבעי להשפעת דמגוגיות, לפולחן מנהיגים, לשוחד וללחץ מידי המוכרי הכל-יכול, השולט על לחמם היומיומי. בבחירות לכנסת נוספת העובדה שכ-10% מציבור הבוחרים, הערבים, חיים בבית הסוהר של הממשל הצבאי, וחופשיים ל הציב כמו אסיר בצינוק.

● הבחירות הן בינוס גדול. המאבק אינו מתנהל בין רעיונות, אלא בין שטרות כסף, מתנות, חבילות מזון, טיוולים, אסיפות מונים, כרוזים, תוכניות אמנותיות, קנית קולות ממש — כל אלה מחייבים הוצאה של מיליונים מצד מפלגה חשובה, מאות אלפים אף מצד המפלגות הקטנות ביותר. למי יש הכסף הזה? רק למפלגות המקב-לות חלק מן השלל הכללי של המגביות הציוניות. זהו מעגל-קסמים: המגביות מ-שלמת למפלגה, המפלגה משקיעה את הכסף להשגת קולות, שמבטיחים לה שוב את חלקה במגביות.

המדרון הארוך. שתי התופעות האלה היו ברורות השבור, ביום הבחירות להס-תדרות. טורי, אנאלפבתיים ושוחז מילאו תפקיד מרכזי בישיבי העולים ובמקומות העבודה הגדולים (ראה עמודים 12-13). שפע הכסף בידי המפלגות בלט עוד יותר. התודעה היתה, כי חלק גדול מן הקהל המשיך ידע זאת הפעם. 73% מההתפ-הצבעה, לעומת 85% בפעם הקודמת. בע-רי הישוב הוותיק היה אהוז הנמנעים גדול עוד יותר. הוא לא טרח להשתתף בהצגה, נשאר בבית או בילה את הערב בקולנוע. הוא ידע כי שום דבר שיעשה לא ישנה את המונה הכללית: מפא"י תישאר בשל-טון, שותפה ימשיכו להתחלק עמה בשלל למחרת תום הלשמצות ההדדיות.

היירדה הקטנה של מפא"י מ-57.7% ל-55.5%; העליה הקטנה של אחדות-העבודה מ-14.6% ל-16.9% לא שינו דבר — ולא רק מפני שההבדל בין השניים הוא מיקר-סקופי. מפא"י יורדת בהדרגה מזה עשר שנים — אולם בקצב זה יעברו הרבה שנים עד שתאבד את עמדת-המפתח שלה.

ומכיון שכוחה האמיתי של מפא"י אינו תלוי כלל בקולות הבוחרים, קרוב לוודאי ששלטונה במדינה ובתסדרות יישאר על כנו עד שיבואו זעזועים מהפכניים — פו-ליטיים או כלכליים. בתנאים אלה, קשה להתפלא על כך כי מספר גובר והולך של אזרחים משאיר את הבחירות לאנאלפבתיים.

דעות

גיסות חיים

שני היסטוריונים הרימו החודש את קולם, אמרו דברים החייבים לעורר מחשבה בלב האורח הישראלי. כמעט ואין דבר משותף בין השניים. הם רחוקים איש מרעהו כמזרח ממערב. אך היה קו משותף, נסתר, בין דבריהם.

"לא נטע זר". לקראת יום העצמאות, הפתיע אחד ההיסטוריונים הצעירים והמוכ-שרים ביותר של האוניברסיטה העברית, בד-ברים מהפכניים, שהיו קבורים דחוקים בעמ-די דבר. ניכר, כי העורכים המושמעים לא קראו אף את אשר הדפיסו. כי היו אלה דברי כפירה בעיקר.

המגמה העיקרית של העשור הבא צריכה להיות, לדברי ההיסטוריון מלמט: "חינוך והכשרה עצמית לחזור ולהשתלב בעולם ה-שמי, שישראל חלק בלתי-נפרד ממנו". לדעת מלמט, הדבר תלוי ביוזמת ישראל, שעליה "לראש את עצמה כחלק בלתי-נפרד מן הסיביה הטבעית שלה. ולא להסתפק בהכ-רוז מן השפה הלוחץ. לא היה צורך לנחש להכרות של מי הכונה.

כשיחזק המזרח שאנו רואים עצמנו בכ-נות כעם שמי, ולא כניס חמישי של עמי המערב — יהיה פחות חשדני ויקבל אותנו,

במדינה

כך אני מאמין, כבעלי-בית טבעיים באיזור, ולא כנטע זר.

ברמז ליתוס המדינה אל המעוט הערבי, ציין מלמט: "יש טראגיות בכך שחלק ניכר מערביי ארץ-ישראל היו עוד ... לפני 1300 ו-1400 שנה יהודים, אשר נטמעו לאחר הכיבוש הערבי".

גורמים מסייעים להשתלבות, לדעת הפרו-פסור הצעיר: העליה מן הארצות הערביות.

עתידי בני מודרנה. ארנולד טוינבי, הכהן הגדול של המדע ההיסטורי, פנה לד-אחר לגמרי של השאלה. בעוד שמלמט הד-גיש את הצורך להשתלב במרחב השמי, הכ-ריז טוינבי על הצורך החינוכי להפריד בין-ישראל והפזורה היהודית מבחינה פוליטית. אחרת, טען טוינבי, צפויה כליה לישראל וקפורה גם יחד.

בעבר היתוס הפרופסור-הגאון בהסתייגות-ליהדות, בה ראה רק שריד מאובן ש-ש-ש-מתר מחקוקת-קדם, ושאינו בו חיים אמיתיים. במיוחד תקף את יחס ישראל לפליטים הער-ביים, אותו השווה לסכנות היהודים מידי היסטרי. היהודים המקצועיים בעולם כולו הכ-ריזו עליו כעל אנטישמי. לפתע, החודש, נתקבלו דבריו במחאות-כפיים יהודיות וצו-ניות. טוינבי, כך הודיעו השופרות הרש-מיים, מחייב עתה את קיום ישראל.

אולם דבריו של הפרופסור, שפורסמו בעתון ציוני קטן באנגליה, בעלי תוכן-שונה לגמרי, הם כללו אזהרה חמורה.

הפזורה היהודית, הקיימת מזה 2500 שנה, היא תופעה חיובית — לדעת הפרופסור, הקשיש — והיא יכולה להוסיף ולהתקיים לנצח. "העתיד שייך לפזורות כאלה", קבע במפתיע. "בימי קדם, כשהאנושות היתה חס-רת-ישע, היה על האנשים לגור בקיבוצים מקומיים קטנים. מאז כבשנו את המרחק, והכל מתנהל בימינו בממדים עולמיים. הע-תיד שייך, לדעתי, לארגונים עולמיים, שהי-גורם המאחד אותם אינו סתם מקום, אלא רעיון גדול ומשותף. כמו רעיון היהדות, או הנצרות הקתולית, או האיסלאם. חושבני שעלינו לצרף לרשימה גם את הקומוניזם".

"מצב טראגי". אולם סכנה גדולה צפויה לפזורה, לדעת טוינבי — סכנת יש-ראל. כי ישראל, מדינה קטנה הנחונה בצרה, תשתדל לנצל את יהודי העולם למטרותיה הפוליטיות. אם יוצר ניגוד בין המדיניות האמריקאית לבין המדיניות של ישראל, יוע-דו יהודי הפזורה במצב טראגי. הם יצטרכו לתמוך במדינתם נגד ישראל.

אמנם, אם ישראל תשלים עם הערבים, תיעלם אפשרות טראגית זו, לדעת טוינבי. אולם כרעץ אין לומר שקיום הפזורה "בטוח". יכול להיחזק מצב בו תיחשב הפזו-רה היהודית "לגייס חמישי של ישראל בכ-ריטניה, בהולנד, בצרפת ובאמריקה, ודבר זה עשוי לגזור כליה על הפזורה במערב". התוצאה תהיה קטלנית גם לגבי ישראל, כי "בלי הפזורה, התומכת בה מבחינה כס-פית, אין לחלום על קיום ישראל".

המסקנה של טוינבי: אם יהיו מדינאי יש-ראל נבונים, יחליטו לחתר על העזרה הפו-ליטית של הפזורה, להסתפק בעזרה כלכלית, לנתח את הקשר הבלתי-אמצעי בין המדינה והפזורה. היה זה ההיפך הגמור ממה שעשה אבא אבן — והמשטר ששלחו לחשינגטון.

חינוך

שבת אחים גם יחד

הסטודנטים של האוניברסיטה העברית למדו הרבה דברים. אבל הם לא למדו להציג את עצמם באור הטוב ביותר. אכולי מפלגותיות, נשמעים לעסקנים מוזקנים, הם מהחיים העתק נאמן למשטר השורר במ-דינה כולה. לכן, כאשר יצאו השבוע לש-ביתה שהיתה צודקת, נראו לרבים כבלתי-צודקים בהחלט.

היתה זאת שביתה למען העתיד — שכר-הלימוד לשנה הבאה. תות לשלם 317 ל"י לשנה (119 בראשית השנה, השאר בשטרות חודשיים של 33 ל"י) יצטרכו לשלם אחר-החופש הקרוב 403 ל"י. כך קבעה ועדת השופט אגרוט, שנקראה לזון בדבר.

5000 הסטודנטים בירושלים לא היה חשק לשלם. יחד עם שכר-היהודי והמחיה, עולה שנת לימודים כ-1500 ל"י. בתקופת לימודים של ארבע עד שש שנים זהו עו-כבד. רק חלק מן הסטודנטים מרח-ח סכו-רים מן הצד. לרבים, אנשי הכימיה, ה-פיסיקה, המאטימטיקה, הרפואה והבילוגיה, אין כל אפשרות — הלימודים גוזלים את כל זמנם. גם לאחרים קשה להשיג עבודה

שתאיים ללוח-הזמנים המסובך של סטודנט, השומע הרצאות בשעות השונות של היממה. הסטודנטים היו זוכים לאהדה כללית, אילו תירגמו את הבעיה למושגים לאר-מיים — שלילת זכות-החינוך מרוב-רובם של בני המדינה, שאין להם אבא עשיר. הם יכלו להציב עקרון חדש ובעל-מעוף, כגון חינוך אוניברסיטאי חינם, בת-ספת הוצאות-מחיה, לכל הסטודנטים, תוך קביעת כלל שיתקבלו רק המצטיינים ביותר בב-חינות ארציות של המועמדים.

תחת זאת לחמו הסטודנטים מלחמה ש-נר-אתה כמקח-ומכר על כמה לירות. למרות שצדק, נתקלו באדישות, ואף ביחס עוי-ן של עתונים אחרים.

קשה להיות מפא"יניק. בחירת מו-עד השבתה היתה מוצדקת. השיקולים בע-ד: איראפטר לשבות בראשית השנה ה-באה, כי 1500 תלמידים חדשים ישמחו על-עצם האפשרות להתחיל בלימודים, לא יוכלו לשבות. גם החתיקים לא יוכלו לעשות הרבה, מפני שהחתימות על השטרות נד-רשות עוד לפני התחלת הלימודים. האר-גיברסיטה היתה פשוט יוצרת עובדה מוג-ברת.

● בשנת בחירות תחשוש הממשלה מפ-ני שביתה ממושכת. כל הסיעות המפלגתיות בועדת הפעולה תמכו בהחלטה, כולל אמנן גולן (22),

אנאלפבתיים מצביעה א'

בעזרת שוחד ולחץ...

אנאלפבתיים חותמת כבוהן בקדפי... בינוס גדול

ומיכה לינדרשטראוס (23), נציגי מפא"י. הם לא רצו לעמוד נגד הדרישה הפופולארית. אולם במהרה למדו כי קשה להיות מפא"יניק. ככל שהתקרבה השביתה, כן פגה התלהבותם. כי מפא"י המייצגת את האינטרסים של הממשלה, לא יכלה לפעול נגד העלאת שכר-לימוד שתחסוך לממשלה חצי מיליון ל"י. קידקיד הקאריירה. הפצצה הוטלה עלי-ידי מירון בנבנשתי (24), יושב-ראש הסתדרות הסטודנטים ותא מפא"י מירון (המשך בעמוד 9)